

Kuidas välishindamine saab toetada pädevuspõhist õpetamist?

1. Uus ja vana õppekava ning välishindamine

1996. aastal vastu võetud riiklikul õppekaval (RÕK) oli suur mõju õppeasutuste õppekorraldusele. Esmakordselt oli koolidel võimalus välja töötada oma kooli õppekava. See andis võimaluse omanäoliste koolide väljakujunemisele. Ühelt poolt oli see vabaduse ja otsustamise õiguse andmine koolile aga samas ka vastutuse töö tulemuslikkuse eest.

RÕKi üldosas olid toodud taotletavad pädevused. Kõik oli aga nii uus, et õpetajate tähelepanu keskendus uutele ainekavadele ja ainealaste pädevuste omandamisele ning üldpädevused jäid teenimatult ainealaste pädevuste varju.

1997 rakendus ka õpitulemuste välishindamise süsteem (ÕVH) – tasemetööd I ja II kooliastme lõpus, põhikooli lõpueksamid ja gümnaasiumi riigeksamid. Esmakordselt loodi olukord, kus õppeasutused said süstemaatilist tagasisidet oma õppeprotsessi tulemuslikkusele. ÕVH keskendus valdavalt ainealaste pädevuste hindamisele.

2002. aastal muudeti RÕK. Õpetuse integreerimiseks määratleti kohustuslikud läbivad teemad (keskkond ja säästev areng; tööalane karjäär ja selle kujundamine; infotehnoloogia ning meedia; turvalisus).

ÕVHs ümberkorraldusi ei tehtud, küll aga osalesid eesti õpilased rahvusvahelistes haridusuuringutes (SIVIC – hindas sotsiaalsed pädevusi ja hoiakuid, TIMSS – hindas teadmisi, hoiakud loodusainetes ja matemaatikas, PISA – hindab funktsionaalset lugemisoskust ning matemaatilist ja loodusteaduslikku kirjaoskust põhikooli lõpus). Tasemetöodesse hakati teadlikult integreerima PISA ja TIMSS-laadseid ülesandeid.

Toimusid esimesed sammud riikliku järelevalve ümberkorraldamiseks. Haridus- ja Teadusministeerium kehtestas õppeaastaks riikliku järelevalve prioriteedid, mille eesmärgiks oli haridusuuenduste rakendamise toetamine ja sellele tagasiside saamine. 2006. aastal mindi üle temaatilisele riiklikule järelevalvele ning õppeasutustes hakati läbi viima sisehindamist ja nõustamist.

2010. aastal võeti vastu eraldi RÕKd põhikoolile ja gümnaasiumile.

Neis rõhutatakse üld-, valdkonna- ja ainealaste pädevuste seotust! Laiendatud on läbivate teemade ringi. Kehtestatakse uued lõpetamise tingimused nii põhikoolis kui gümnaasiumis.

Uutel lõpetamise tingimustel on otsene seos pädevuste kujundamisele.

2. Uued kooli lõpetamise tingimused põhikoolis ja gümnaasiumis 2014.a.

Põhikooli lõpetamise tingimustes lisandub loovtöö alates 1. septembrist 2013. a. Loovtöö toetab üldpädevuste kujunemist (sotsiaalseid, õpi-, suhtlus-, ettevõtlikkuse pädevust ning ainealaseid pädevusi). Loovtöö liigid võivad olla uurimus, projekt, kunstitöö või muu taoline töö. Loovtööd võib teha õpilane nii individuaalselt kui ka rühmas.

REKK kodulehel on soovitusel ja näited loovtöö läbiviimiseks põhikooli III astmes www.oppekava.ee Gümnaasiumi lõpetamise tingimuste väljatöötamisel kaasati erinevaid sihtgrupid: EÕEL, ELVL, EKJÜ, ÜKd jt. Nende väljatöötamisel arvestati Euroopa Liidu elukestva õppe strateegiat, kus võtmepädevusteks peetakse teadmisi ja oskusi emakeeles, võõrkeeltes ja matemaatikas.

Lisaks pidasime silmas asjaolu, et nende 3 õppeaine eksamitulemusi arvestatakse kõrgkooli sisseastumisel kõige enam. Samuti tõuseb eksamite sooritusläävend 50%-le.

Eesti keele õpetamise ja õppimise kõrge kvaliteet on riiklikul tasemel oluline. 2008. a otsustati eesti keele riigeksami vormi muuta, et hinnata tekstiloomise oskuse kõrval ka õpilaste teksti mõistmise oskust. Uut eksamivormi katsetati 2010. ja 2011. aastal. Kuigi õpilaste ja osade õpetajate soov oli, et eksamitööd hindaksid nii õpetaja koolis kui Riikliku Eksami- ja Kvalifikatsioonikeskuse (REKK) hindajad, otsustati EKJÜ ettepanekul kuni 2014. aastani eksami hindamise korraldust mitte muuta. Eksamitöö ülesehituse ja läbiviimise kohta saab lisateavet REKKi kodulehelt.

Väikerahvana peame palju suhtlema muu maailmaga ja seetõttu on väga tähtis osata võõrkeeli.

Võõrkeelte puhul on oluline, et õpilane saaks võõrkeele oskuse kohta tasemetunnistuse, mida saab

kasutada nii õpingute jätkamiseks, kui tööturul konkureerimiseks. Võõrkeele õpetamisel ja õppimisel on kaugem eesmärk, et põhikooli lõpetaja omandab ühe võõrkeele tasemel B1 ja gümnaasiumi lõpetaja omandab ühe võõrkeele tasemel B2. 2012. aasta suvel saame EL keeleuuringu tulemustest teada, mis tasemel on täna põhikooli lõpetajad inglise ja saksa keeles. 2014. aastal on riigieksam B tasemel, sisaldades ülesandeid nii B1 kui B2 tasemel, nagu tänagi.

Eestis ja ka mujal maailmas on suur vajadus hea insener-tehnilise kaadri järele, kuid insenerierialadel õppimine nõuab häid teadmisi ja oskusi matemaatikas, lisaks on matemaatika oluline loogilise mõtlemise arendamiseks. Matemaatikas valmistatakse ette kaks eksamitööd – kitsal ja laial kursusel põhinev riigieksamitöö.

Eksamisüsteemi väljatöötamisel tegid nii õpilaste kui lastevanemate esindusorganisatsioonid ettepaneku kooli küpsuseksami väljatöötamiseks. Selleks sai gümnaasiumi koolieksam, mis on kooli õppekavas sätestatud õppesuunast tulenevat ainevaldkonda või ainevaldkondi ning sotsiaal- ja loodusvaldkonda hõlmav gümnaasiumi koolieksam. See peaks toetama ka kooli õppesuundade väljaarendamist ja selle tulemuslikkuse tagasisidestamist.

Toetamaks koole gümnaasiumi koolieksami ettevalmistamisel ja läbiviimisel on REKK ellu kutsunud 2-aastase projekti- „Koolide toetamine ja juhendmaterjalide koostamine gümnaasiumi koolieksamiks“. 20 pilootkooli on välja valitud konkursil osalenute hulgast ja esimene seminar toimus 18.-19.11.2011.a. Õpilasuuring ja praktiline töö oli EÕEL väljapakutud võimalus ühelt poolt vastukaaluks kirjalikele eksamitele, eneseväljendamisoskuse arendamiseks ja samas teatud valmisolekute kujundamiseks kõrgkooli õpinguteks. Praktilise töö võimalust on palunud mitmed erikallakutega koolid (nt muusika- kunsti- jt).

Õpilasuuring on õpilase poolt õppekava raames ettevalmistatud töö, mille koostamisel arvestatakse teadustööle esitatavaid nõudeid.

Praktiline töö on õpilase poolt õppekava raames loodud teos, õpilasfirma, tehnoloogiline lahendus, õppematerjal või projekt ja selle kirjalik kokkuvõte.

Õpilasuuringu ja praktilise töö ettevalmistamise ja kaitsmise käigus areneb õpilase loov eneseväljendus ja iseseisvalt töötamise oskus ning mitmed muud oskused.

Õpilasuuringu ja praktilise töö ettevalmistamise ja hindamise tingimused ja kord on kehtestatud haridus- ja teadusministri määrusega. Juhendmaterjalid koolidele õpilasuuringu ja praktilise töö korraldamiseks on HTMi kodulehel. Seminar parimatest praktikatest selles vallas on planeeritud 5. jaanuariks 2012. aastal.

3. Riiklike õppekavade seire.

RÕKde seires on erinevatel välishindamistegevustel erinev roll.

Kui riiklik järelevalve annab meile pildi hetkeolukorrast õppeasutustes, toomata välja selle põhjused.

Näiteks: 2010. a järelevalve tulemustes tõdeti, et õpiraskustega õpilasele toob iga uue õppeaine lisandumine uusi õpiraskusi ja puudulikud hindad selles.

Haridusuuringute roll on välja tuua probleemide põhjused. Näiteks tõdesid TLÜ uurijad, et tihti jäävad algklassides avastamata õpilaste lugemisraskused, mis avaldavad mõju nende õpiedukusele.

Uuringud võimaldavad ka hinnata õpilaste väärtusi ja hoiakuid.

Riiklik järelevalve saab seirata RÕKde täitmist õigusaktidest lähtuvalt, nt õppesuundade rakendamist gümnaasiumites.

Sisehindamine ja nõustamine annavad võimaluse kooli õppekava täitmist jälgida.

Õpitulemuste välishindamisel kogutakse informatsiooni riikliku õppekava üld- ja valdkonnapädevuste kujunemise, läbivate teemade ning õppeainete õppe- ja kasvatusesmärkide saavutatuse ning kooliastme õpitulemuste omandatuse kohta. Muutmisel on „Tasemetööde ning põhikooli ja gümnaasiumi lõpueksamite ettevalmistamise, koostamise, läbiviimise ja hindamise tingimused ja kord ning tasemetööde, ühtsete põhikooli lõpueksamite ja riigieksamite tulemuste analüüsimise tingimused ja kord“. Muudetakse taseme- ja eksamitööde eesmärgid, varustatakse taseme- ja eksamitööd vastavustabelitega õppekava õpioskuste ja pädevustega.

Muudetakse nõudeid taseme- ja eksamitööde analüüsile (töö eesmärgid ja põhiandmed (kontrollitud pädevused, ülesannete jaotus eri sooritustasandite vahel – teadmine / mõistmine / rakendamine / analüüs ja süntees / hinnangu andmine, töö osad, ülesannete arv, iga ülesande osakaal, hindamiskriteeriumid).

Plaanis on tasemetööde sooritamise eest õpilast mitte hindegga hinnata, pigem anda osaoskuste skoorid, so punktid.

TLÜ-lt on tellitud Üldpädevuste mõõtvahendid.

Lepingu eesmärgiks on 2014. aastaks:

a) Kirjeldada üldpädevustele vastavaid õpilaste näitajaid, nende arengut ja (positiivseid ja negatiivseid) eripärasid põhikooli 7-9. klassis ning koostada mõõtvahendid nende hindamiseks eesti ja vene õppekeele koolis. Analüüsida üldpädevusi mõjutavaid olulisimaid tegureid (lapse, klassi ja kooli tasandil) ja töötada välja mõõtvahendid nende tegurite hindamiseks.

b) Hinnata üldpädevuste näitajaid ning neid mõjutavaid tegureid väljatöötatud mõõtvahendite komplektis.

c) Läbiviidud uuringute tulemustele toetudes koostada üldpädevuste kaupa välishindamise teostamiseks sobivad ja kvaliteetsed mõõtvahendid, nende kasutamise, sh tulemuste skoorimise protseduur.

d) Toetada riiki mõõtvahendite kasutamisel, viia läbi koolitusi ning konsultatsioone / nõustamist kogutud andmete esmakordsel analüüsimisel.

TÜ haridusuuringute ja õppekava keskuselt on tellitud Läbivate teemade mõõtvahendid.

Lepingu eesmärgid on 2013. aastaks:

a) Täpsustada põhikooli riikliku õppekava kõigi läbivate teemade alased õpitulemused ning esitada need ühtse dokumendina;

b) Koostada kõigi läbivate teemade hindamisvahendid õpilaste II kooliastme läbivate teemade alaste pädevuste hindamiseks kooli tasandil, mille tulemusel valmivad vabalt veebis kättesaadavad hindamisvahendid;

c) Koostada kooli tasandi tegevuse hindamisvahend, mis valmib kirjaliku metoodilise materjalina;

d) Töötada välja hindamisvahendite interpreteerimisjuhendid;

e) Selgitada välja läbivate teemade alased partnerid, kes on valmis nõustama koole läbivate teemade rakendamisel.

Selle töö juures on selgeks arutelupunktiks, mida tuleks kindlasti rõhutada, et me ei taha kasutada neid vahendeid kooli töö väljastpoolt hindamiseks. Tegemist ei ole õpitulemuste välishindamise vahenditega vaid vahenditega, mida kool ise kasutab õpilaste pädevustest aimu saamiseks ning enda töö hindamiseks.

EIS - Elektrooniline eksamite infosüsteem on testimiskeskond ja elektrooniliste ülesannete pank. Selle kasutuselevõtuga tõstetakse nii õpetajate kui õpilaste IT-pädevusi ja kaasajastatakse õpikeskkonda.

Välishindamise roll on näidata, millised on meie tulemused, et oleks võimalik paremate, võimatekohaste tulemuste saavutamiseks muuta õpetamis- ja õppimisstrateegiaid.

Kadri Peterson

Haridus- ja Teadusministeeriumi välishindamisosakonna juhataja